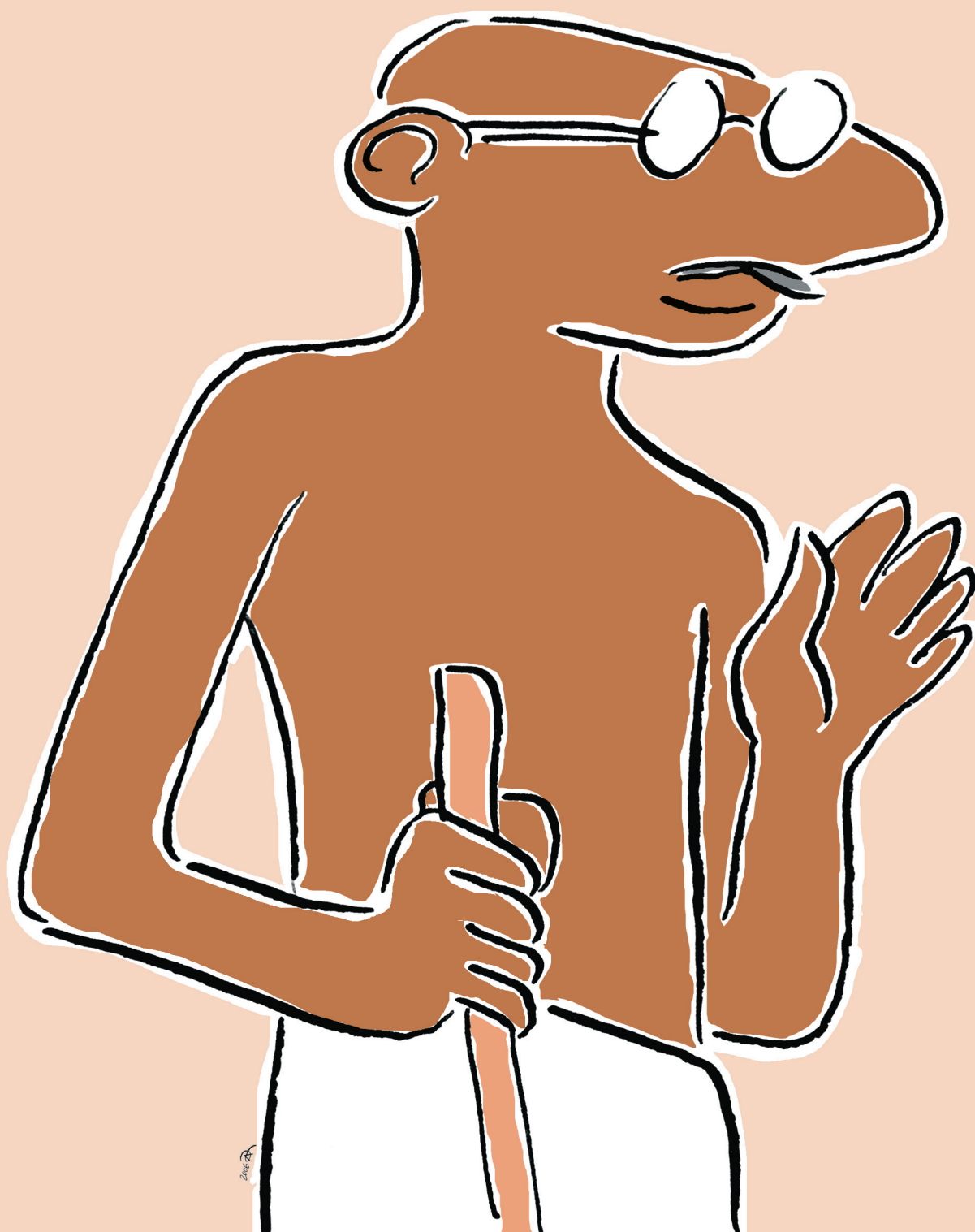

Elkerülhető-e az erőszak?

DIÁKMELLÉKLET

28/1a

ISTVÁN, A KIRÁLY

(Részletek Szörényi Levente – Bródy János rockoperájából)

I. részlet

- RÉKA: Jó atyám, álmodtam múlt éjszakán:
Fenn láttalak a négy legnagyobb vár fokán,
Az ég elborult és árván maradt sok leány.
Kard által vész mind, ki kardot ragad.
Légy bölcs vezér és úzd el az ős átkokat,
Békét keress, hisz volt már elég áldozat!
- KOPPÁNY: Nincs visszaút, hisz István már a harcra készül,
Idegeneket hív magyarok ellen segítségül.
Pogánynak tartanak, pedig Bizánc jelét magamra vettem,
Csak az volt a cél, hogy szabadságunk megőrizzem.
Pogánynak tartanak, mert nem tűröm a papok hatalmát.
Bűnt kiáltanak, hol szabadságát védi az ország.
Pogánynak tartanak, mert szembezálok a hódítókkal
Pogány itt mindenki, ha velem van, és nem Istvánnal
Késő most már mindezt újra átgondolni,
Elkésett a békevágy.
Késő már a múltat újra értelmezni,
Kényszerpályán a világ.
- ISTVÁN: Koppány vezér! Ne hidd, hogy én nem szeretlek!
Tiéd a trón, ha vállalod, mit meg kell tenned.
Kezünkben van egy nép és az ország sorsa;
Rómába vezet minden út, vagy a pusztulásba.
- KOPPÁNY: Pogánynak tartanak, mert nem tűröm a papok hatalmát.
- ISTVÁN: Fogadd el Rómát, és holnap már tiéd az ország.
- KOPPÁNY: Pogánynak tartanak, mert szembezálok a hódítókkal.
- ISTVÁN: A békét hoztam el, mert az országnak béke kell.
- KOPPÁNY: Késő most már mindezt újra átgondolni,
Elkésett a békevágy.
Késő már a múltat újra értelmezni,
Kényszerpályán a világ.

II. részlet

- RÉKA: Győztél, uram, atyám felett, Ki sötét vihart kavart ellened.
Fény és dicsőség a neved, De ne gyűlöld a legyőzötteket!
Halld meg uram a kérésem,

Halott atyám add ki nékem!
Hadd temessem el a földbe,
Nyugodjék békétlen lelke!
Légy az igaz, megértő urunk,
Ha már e földön szolgálid vagyunk,
Nyújts vigaszt a szenvedőknek,
Bocsáss meg a vétkezőknek!

ISTVÁN: Ne félj, a kérésed nem szégyened,
A hangod a szívemhez szól.

RÉKA: Jó uram, a szívem tiéd,
A szív a szívnek így válaszol.

SAROLT: Mit nem képzelsz, balga lányom, kérésed már árulás!
Hitszegőknek itt a földön megbocsátni nem szokás.
Koppány testét felnégyeljük, s várainkra tűzzük fel,
Ez legyen a lázadóknak mindörökre intő jel.

28/1b

ISTVÁN, A KIRÁLY*Szerepkártyák***RÉKA**

Miért akarsz visszatartani az apádat a harctól?
Miért gondolsz, hogy ezt el is tudod érni nála? Milyen érveid vannak?
Mit remélsz, amikor Istvánhoz fordulsz a harc után?
Milyen érveket hozol fel a győztesnek kérsz indoklásául?
Mit gondolsz Saroltról? Vajon miért nem képes megbocsátani?

ISTVÁN

Miért akarsz Koppányt visszatartani a háborútól?
Látsz-e esélyt arra, hogy ez még sikerül? Milyen érveid vannak az ő meggyőzésére?
Szerinted miért nem fogadja el az általad ajánlott feltételeket?
Mit gondolsz Réka kéréséről? Vajon milyen következményei lettek volna, ha eleget teszel az ő kívánságának?
És mit gondolsz Saroltról, amikor nem hajlandó kegyelmezni?
Kinek adsz igazat Rékának vagy Saroltnak? Miért?

KOPPÁNY

Miért gondolsz, hogy a világ már kényszerpályára került?
Miért utasítod vissza a lányod kérését? Milyen más megoldás adódik számodra?
Mit szólsz István ajánlatához?
Megkaphatnád a trónt, miért nem teljesíted a feltételeit?
Valóban nincs más megoldás csak a háború?

SAROLT

Miért haragszol meg ennyire Rékára? Nem lehetne mégis teljesíteni a kérését?
Koppány már halott, nem árthat többé a fiadnak. Miért gyűlölöd őt még holtában is ennyire?
Mit gondolsz Istvánról? Ő meg akart bocsátani.
Szerinted mi történne, ha engednéd eltemetni a holtakat?

MEGFIGYELŐ

28/2a

MAHATMA GANDHI**1. Részlet Gandhi életrajzából**

Gandhi 1916-ban egy indigóültetvényen dolgozók panaszainak kivizsgálása során kezdte meg politikai tevékenységét: a parasztokat rábírta arra, hogy ne fizessék a törvénytelenül kivetett adókat. Más, addig senki által nem próbált dolgokat is tett. A hatóságok például megtiltották neki, hogy bizonyos helyekre betegye a lábát. Gandhi mégis odament és jószágként kérte, mutassák meg neki azt a jogszabályt, amely őt mint indiai állampolgárt az ország bármely településéből kitiltaná. Ilyen jogszabály nem létezett, ennek ellenére sokszor előfordult, hogy őt és a mozgalom más vezetőit a hatóságok kiutasították, kitiltották valahonnan. Ám addigra mindenki tudta, hogy jogsértést követnek el. Gandhi már első akciójával tekintélyt szerzett magának, és azonnal hívták az ország más részeibe is. Az indigóültetvényről az ahmedábádi textilmunkásokhoz ment, hogy segítse rendezni bérvitájukat az indiai gyárosokkal. Itt a böjt eszközehez folyamodott, ezzel kényszerítette ki a megegyezést. A böjtöt válságos helyzetekben később is alkalmazta politikai ütőkártyaként.

Kérdések

1. Mire akarta Gandhi rávenni a parasztokat?
-
-
2. Milyen alapon biztatta őket engedetlenségre?
-
-
3. Hogyan érte el Mahatma, hogy a textilmunkások megkapják jogos bérüket?
-
-
4. Milyen erőszakmentes eszközöket alkalmazott?
-
-
5. Foglald össze egy mondatban a szövegből levonható tanulságot!
-
-

28/2b

MAHATMA GANDHI**2. Részlet Gandhi életrajzából**

A kormány és a Kongresszus közötti alkudozás azonban nem vezetett eredményre. A függetlenségi mozgalom most is – mint korábban oly sokszor – tanácstalan volt, hogy mi legyen a következő lépés, amellyel India közelebb juthat a függetlenséghez, de legalábbis megmutathatja az erejét. Az ország figyelme Gandhi felé fordult, tőle várták a kezdeményezést, ami lehetővé tenné az elmozdulást a holtpontról. A Mahátmá – a Nagy Lélek, ahogy akkoriban a világ megismerte – ekkor közzétette tizenegy pontból álló követelését, amelyben gyakorlatilag csak gazdasági sérelmek szerepeltek. Kijelentette, ha a kormány ezeket orvosolja, akkor India lemond a teljes nemzeti függetlenség követeléséről. Mivel ez sem vezetett eredményre, 1930. március 2-án Gandhi levelet írt az alkirálynak, amelyben a sótvörvény segítségével illusztrálta, milyen gazdasági és szociális kárt okoz Indiának a brit uralom. Ezután figyelmeztette az alkirályt: ha nem kezdi meg a bajok felszámolását, március 12-én elindul a tengerparti Dandiba, hogy ott a vízből só párologjon, és ezzel jelt adjon a nemzetnek a sómonopólium megszegésére. A sómenet több mint három hétig tartott, hatására az egész ország megmozdult, új lendületet vett az angol áruk bojkottja, sztrájkok és adómegtagadási kampányok kezdődtek.

Kérdések és feladatok

1. Milyen feltételekkel volt hajlandó Gandhi lemondani a teljes nemzeti függetlenségéről?

.....
.....

2. Milyen módon bizonyította be, hogy a sótvörvény (az állam sómonopóliuma) komoly károkat okoz Indiának?

.....
.....

3. Milyen erőszakmentes eszközökkel kényszeríti a hatalmat arra, hogy egyre többet engedjen a függetlenségéért küzdő Indiának?

.....
.....

4. Foglald össze egy mondatban a szöveg legfontosabb tanulságát!

.....
.....

28/2c

MAHATMA GANDHI**3. Részlet Gandhi életrajzából**

Gandhi morális alapokra helyezett politikai lépéseire a brit uralom csakis konvencionálisan, a hatalom pozíciójából válaszolhatott: Gandhit és munkatársait elhallgattatta, bebörtönözte. Amikor azonban a börtönök megteltek és a polgári engedetlenség még mindig tartott, nem maradt más hátra, mint kiengedni a foglyokat s tárgyalni velük. A parlamentáris demokrácián nevelkedett kormánynak nem volt kész receptje arra, mit kell lépnie, ha ellenfele nem robbantásos merényleteket készít elő, nem is tömegtüntetéseket szervez, hanem böjtöl. Az indiai brit kormányzat nem diktatúra volt, ezért nem hagyhatta, hogy Gandhi elpusztuljon. Emellett tartott a beláthatatlan következményektől is, ha a Mahátmából mártír lesz, ezért engedett az erkölcsi nyomásnak, és újra meg újra tárgyalt a nemzeti mozgalommal. A brit kormányzat természetesen tisztában volt azzal, hogy az erőszak nélküli tömeges megmozdulások is az erő alkalmazását jelentik, csupán más formában, hiszen bevallottan a kormányzást kívánják lehetetlenné tenni.

Kérdések és feladatok

1. Hogyan reagált a brit uralom Gandhi polgári engedetlenségére, amelyet morális alapon hirdetett meg?

.....

.....

.....

2. Hogyan kényszerítette Gandhi tárgyalásra a hatalmat?

.....

.....

3. Miért bizonyult ez a módszer hatásosabbnak, mint az erőszak, például a robbantásos merénylet?

.....

.....

.....

4. Az erő vagy gyengeség jele volt ezúttal az erőszakmentes eszközök alkalmazása?

.....

.....

5. Foglald össze egy mondatban a szöveg legfontosabb tanulságát!

.....

.....

28/2d

MAHATMA GANDHI**4. Részlet a Kard tanából (Mahatma Gandhi)**

„Egyszer azt kérdezte tőlem legidősebb fiam, mit kellett volna tennie, ha történetesen jelen van 1908-ban, amikor megtámadtak és majdnem halálosan megsebesítettek. Vajon néznie kellett volna, hogyan ölnek meg, vagy pedig testi ereje segítségével meg kellett volna védenie? Azt feleltem, hogy kötelessége lett volna megvédelmeznie engem, még erőszak alkalmazásával is. Ezért vettem részt a búr háborúban, az ún. zulu felkelésben és az első világháborúban. Ezért helyeslem, hogy mindazok, akik hisznek az erőszakban, gyakorolják magukat a fegyverek használatában. Szívesebben látnám, ha India, hogy megvédje becsületét, fegyverhez nyúlna, mintha gyáva és tehetetlen szemlélője maradna tulajdon megalázásának.

Hiszem azonban, hogy az erőszak-nélküliség magasabb rendű, mint az erőszak, hogy megbocsátani férfiasabb dolog, mint büntetni. De az önuralom csak akkor jelent megbocsátást, ha hatalmunkban áll a büntetés is. A megbocsátásnak nincs jelentősége, ha valamely erőltetett lény színleli csupán. Aligha állítható, hogy az egér megbocsát a macskának, amikor enged, hogy az széttépje.”

Kérdések és feladatok

1. Hogyan vélekedik Gandhi az erőszakról és az erőszakmentességről?
.....
.....
2. Mivel indokolja azt a kijelentését, hogy megbocsátani férfiasabb dolog, mint büntetni?
.....
.....
3. Milyen esetben jelent valóban bátor dolgot a megbocsátás?
.....
.....
4. Húzd alá azt a mondatot a szövegben, amelyet a legtanulságosabbnak tartasz!

28/2e

MAHATMA GANDHI**5. Részlet a Kard tanából (Mahatma Gandhi)**

Az erő nem a testi képességből fakad. Az erő a hajthatatlan akarat szülötte. Az átlagos zulu testi erő tekintetében mindenesetre felér az átlagos angol. De mégis elszabad akár egy angol fiú elől is, mert fél a revolverétől vagy azoktól, akik azt helyette felhasználhatnák. Fél a haláltól, s ezért félelmetes termete ellenére is retteg. Nekünk, indiaiaknak egyelőre el kell ismernünk, hogy százezer angolnak nem kell félnie 300 millió embertől. (...) Még nagyon is elnyomottaknak érezzük magunkat ahhoz, hogy ne éljen bennünk harag és bosszúvágy. De India csak nyerhet azzal, ha lemond a büntetés követeléséről. Nekünk különbeknek kell lennünk, nekünk a jóság üzenetét kell közvetítenünk a világba. Nem vagyok látnok. Gyakorlati idealistának tekintem magam. Az erőszak-nélküliség vallása nem csupán a szentek számára rendeltetett, hanem a közönséges nép számára is. Az erőszak-nélküliség az emberi nem törvénye, mint ahogy az erőszak a vadállatok világának törvénye. A vadállatban, amely nem ismer más törvényt, mint a fizikai erőt, haszontalanul szunnyad a szellem. Az ember méltósága azonban megköveteli, hogy egy magasabbrendű törvénynek, a szellem törvényének engedelmeskedjék. Ezért vállalkoztam arra, hogy javasoljam Indiának: kövesse az önfeláldozás régi törvényét. Hiszen az együtt nem működés és a polgári engedetlenség csupán új elnevezései a szenvedés törvényének. (...) Az erőszak-nélküliség hatásában szüntelen szenvedést jelent. Nem alázatos behódolás azzal szemben, aki rosszat cselekszik, hanem a lélek erejének latba vetése a zsarnok akarata ellenében. Ha ez a törvény irányítja működését, minden egyes ember szembeszállhat egy zsarnoki birodalom minden igazságtalan hatalmával, megmentheti becsületét, vallását, lelkét, s ez által megdöntheti ezt a birodalmat, vagy előidézheti újjászületését.

Kérdések és feladatok

1. Miért tartja Gandhi India számára követendő útnak az erőszak-nélküliséget?

.....

2. Miért gondolja, hogy a győzelem lehetősége az egyszerű nép számára erőszak nélkül is lehetséges?

.....

3. Miért utasítja el az erőszakot?

.....

4. Húzd alá azt a mondatot a szövegben, amelyet a legtanulságosabbnak tartasz!

28/2f

MAHATMA GANDHI**6. Gandhi az erőszakmentesség 20. századi esélyeiről**

Napjainkban is megválaszolatlan kérdés az erőszak szerepe a társadalomban és a politikában. Amikor az amerikaiak ledobták Japánra a két atombombát, Gandhit sokan kérdezték, hogyan látja az erőszak-nélküliséget az atomkorban. Folyóiratában, a Haridzsanban 1946 júliusában ezt írta: „A bomba mérhetetlen tragédiájából joggal vonhatjuk le azt a tanulságot, hogy bombát ellenbombákkal nem lehet elpusztítani, miként az erőszak sem pusztítható el erőszak által. Az emberiség csakis az erőszak-nélküliséggel szabadulhat meg az erőszaktól.”

Gandhi erőszak-ellenességét tartotta Einstein is a legfontosabbnak.

„Törekednünk kell arra – írta –, hogy az ő szellemében cselekedjünk: ne használjunk erőszakot, amikor ügyünkért harcolunk, és tartózkodjunk a részvételtől olyasmiben, amit rossznak tartunk. [...]

Hiszem, hogy nemzetek fölötti alapokon a világ békéjének problémája csak Gandhi módszerének széles körű alkalmazásával oldható meg.”

Gandhi erőszak-ellenessége napjainkig nem vesztett aktualitásából, s a politika erkölcsi tartalommal való megtöltése továbbra is várat magára. Módszerét, az erőszak nélküli polgári engedetlenséget az amerikai polgárjogi harcosoktól kezdve az elmúlt évtizedekben sokan és sokfelé alkalmazták, mindannyiszor feltéve a hatalomnak a kérdést, hogy erre az eszközre az erőszaktól eltekintve mivel lehet válaszolni.

Kérdések és feladatok

1. Érvényesnek tekinthető az erőszakmentesség elve a 20. században a két atombomba ledobása után?

.....
.....

2. Egyetértesz-e azzal az állítással, hogy az emberiség csak erőszak-nélküliséggel szabadulhat az erőszaktól? Indokold a véleményedet!

.....
.....

3. Érvényesnek érzed-e ezt a kijelentést a mai világban?

.....
.....

4. Húzd alá azt a mondatot a szövegben, amelyet a legtanulságosabbnak tartasz!

